

FÅRÖ HEMBYGDSFÖRENING

MEDLEMSSKRIFT 2010

Det blivande Kulturcentret Bergmancenter och Fårö Museum

**GOD JUL OCH GOTT NYTT ÅR
TILLÖNSKAS ALLA MEDLEMMAR!**

Årsmötet 2010

Årsmötet hölls söndagen den 28 februari i Färö Bygdegård där ett 40-tal medlemmar hade samlats. Föreningens ordförande Sabine Sten hälsade alla välkomna och därefter vidtog årsmötet där Lennart Lindgren valdes att leda mötet. Från dagordningen kan nämnas verksamhetsberättelsen som förmedlades av ordförande Sabine Sten. Mötesdeltagarna informerades om föreningens gångna år fyllt med många olika aktiviteter. Färö Hembygdsförening är synnerligen vital vilket alla instämde i då ordföranden slog klubban i bordet och godkände berättelsen. Efter genomgång av ekonomi och revision så beviljades styrelsen ansvarsfrihet. Så följde valen till de olika posterna och här kan nämnas att Johan Aronsson valdes in i styrelsen som ny sekreterare. Övriga styrelsemedlemmar omvaldes. Den mest intressanta punkten i mötet var dock den redovisning som Majvor Östergren gjorde avseende sitt förarbete inför det kommande stora arbetet med att bygga upp ett Färö-museum. Hon redovisade bland annat resultatet av den enkät som skickades ut till Färöborna under hösten 2009. Av de 144 som svarat var merparten positiva till ett museum och att det bör placeras i anslutning till det blivande Bergmancentret. Många hade även svarat att de skulle kunna tänka sig att arbeta frivilligt i museiverksamheten. Här har Hembygdsföreningen ett projekt som kommer att ta mycket tid och resurser i anspråk varför alla frivilliga insatser välkomnas.

Vid årsmötet beslutades att medlemsavgiften 100 kronor skall vara oförändrad.

Efter den sista punkten kunde så mötets ordförande förklara årsmötet avslutat och alla inbjöds till kaffeborden för att inta kaffe och semla. Under kaffet berättade Stefan Haase om olika fiskebodas på Färö. Han hade laddat med diabilbilder på många av Färös bodas

och deltagarna fick följa med på en tur runt hela Färö. Stefan berättade framförallt om de olika byggnadsstilar som finns på våra bodar där en knuttimrad bod var av särskilt intresse och viktig att bevara för framtiden.

Slutligen tackade ordförande Sabine Sten alla som kommit och avslutade samvaron.

Efter förrättade val ser listan på Hembygdsföreningens funktionärer ut på följande sätt:

Ordförande	Sabine Sten, föreningens representant i Färö Framtid
Vice ordförande	Ingvar Söderdahl
Sekreterare	Johan Aronsson
Vice sekreterare	Tage Olsson
Kassör	Ingrid Nyström
Ledamot	John Nordberg
Ledamot	Anders Ruthström
Revisorer	Britt Carlsson Katarina Nilsson
Suppleanter	Anna Ekström Ove Gustafsson
Valberedning	Arne Ekström, samman- kallande Sissi Jönsson Ragnar Kellström
Fanbärare, ord.	Bengt Östman
Suppleant	Ingvar Söderdahl
Stugfogde ord.	Ragnar Kellström
Suppleant	Allan Broman
Ansvarig för hemsidan	Johan Aronsson

Arbetsgrupper inom Hembygdsföreningen
med ansvarig/ansvariga:

Sjöräddningsmuseet
och båten

Ove Gustafsson

Sjöräddningsmuseet,
administration

Tage Olsson

Nantens kvarn

Tage Olsson

Byggarlaget,
vårdkaseansvarig

Anders Ruthström

Lauter vaktstuga

(efter hans frånfälle ersatt av Ingrid Nyström)

Per-Olov Grönlund

Norsholmens fyr

John Nordberg,

Ingvar Söderdahl,

Börje Söderdahl

Arbetsgrupp

Färö Museum

Johan Aronsson,

Sabine Sten

TILL MINNE AV PER-OLOV GRÖNLUND HEMBYGDSVÅRDARE PÅ FÄRÖ

Foto P-O:s familj

Efter en lång tids sjukdom har hembygds-
vårdaren Per-Olov Grönlund gått ur tiden i
en ålder av 78 år.

Per-Olov var född och uppvuxen på Färö.
Utbildade sig till sjöbefäl och tjänstgjorde
innan pensioneringen som befälhavare på
Tullkryssaren i Slite.

Medlem i Färö Hembygdsförening blev
han 1969, två år efter det att föreningen hade
återuppstått för att ta hand om den gamla
sjöräddningsbåten Skärsende från 1891.
Redan året efter sitt inträde i föreningen val-
des Per-Olov till ordförande, ett uppdrag som
han med stor energi fullgjorde i hela 15 år.
Under föreningens första tid koncentrerades
krafterna till att ta hand om och reno-

vera den inköpta räddningsbåten kring vil-
ken man skapade Färö Sjöräddningsmuseum
vid Fitagarda i Ekeviken.

Bland de många färöbor som deltog i detta
omfattade ideella arbete var Per-Olov, hans
dåvarande hustru Ann-Mari och hans mor
Helny några av de flitigaste.

Hembygdsföreningen som startat med 7
medlemmar expanderade kraftigt och är i dag
en av Gotlands största hembygdsföreningar
med 450 medlemmar.

Efter att Per-Olov 1985 överlätit ordförande-
skapet till Erik Ekström återkom han som för-
eningens sekreterare 1989-1995. Åren 1995-
2005 var han dess studieledare som bl.a. an-
ordnade kurser i snickeri och en populär kurs
i gotländska och färöiska mattraditioner.

Som en duktig snickare deltog Per-Olov
under åren i föreningens alla projekt med att
åt eftervärlden bevara gamla och hotade kul-
turhistoriskt värdefulla byggnader på Färö
som t.ex. tröskvandringen och väderkvarnen
vid Långhammars, den stora Lauter väder-
kvarn, rekonstruktionen av kutaboden vid
Jauvika, där han skänkte både bod och tim-
mer för renovering till föreningen.

Restaureringen av den gamla tull- och lots-
vaktstugan vid Lauterhorn låg honom varmt
om hjärtat. Till den förfärdigade han möb-

lerna och så länge hälsan stod honom bi skötte han om den, för allmänheten ständigt öppna stugan, och såg till att torr ved aldrig fattades till den öppna spisen.

Åren 1983-1998 representerade han Färö Hembygdsförening som ordinarie ledamot av Gotlands Hembygdsförbunds styrelse. För sina många insatser belönades han bl.a. med hedersmedlemskap i Färö Hembygdsförening och Sveriges Hembygdsförbunds

förtjänsttecken, hedersnålen med lagerkrans. Inte minst genom de många bevarade gamla byggnaderna lämnar Per-Olov Grönlund många synbarliga minnen efter sig. Vi tackar honom för vad han betytt för Färö och för vår förening.

Färö 27/7-2010

Sabine Sten, ordförande

Erik W.Ohlsson, hedersmedlem

HEMBYGDSFÖRENINGENS ARBETEN UNDER ÅRET 2010

Föreningen förvaltar sju byggnader: Mölnarve, Sjöräddningsmuseet och Käutaboden vid Ekeviken, Lauter vaktstuga, fiskeboden vid Jauvika, Nantens hus och kvarn vid Butlex. Hembygdsföreningen förvaltar även Bungemuseets byggnader, Kyrkstallarna i Kyrkviken och Käutaboden på Skär. Föreningens byggnader besöks av många turister och många fina ord om byggnaderna och Färö skrivs i gästböckerna som lagts ut i Lauter vaktstuga, Sjöräddningsmuseet och i Nantens hus.

Styrelsen har haft 9 protokollförda möten: konstituerande möte den 28 februari, ordinarie styrelsemöten 29 mars, 10 maj, 1 juni, 25 juli, 14 september och 14 oktober extra styrelsemöte den 6 juni samt ett planerat styrelsemöte den 6 december (ej genomfört vid denna skrifs pressläggning). Föreningen har idag 473 medlemmar, varav 90 ständiga och 14 hedersmedlemmar.

Vid fagningen i Mölnarve 28 april städade och rensade några personer på tomten. Sjöräddningsmuseet har haft öppet lördagar och söndagar, kl. 13.00 -16.00 från och med midsommardagen till och med 29 augusti. Även utöver öppettiderna har museet varit välbesökt med beställning av visning. Frivillig kassa 2.650:-.

Byggarlaget har röjt tomten vid Nantens hus och satt en troltun. Byggarlaget har också tjärsmörjt Nantens kvarn, Käutaboden vid Ekeviken och grinden vid kolera-kyrkogården, Vinor.

Föreningen har under året sökt medel (85.450:-) från Länsstyrelsen i projektet "Hus med historia", men fick avslag. Föreningen söker nya medel i projektet för år 2011. Glädjande har hembygdsföreningen mottagit sökta medel av Länsstyrelsen, 15.000:-, för bidrag till restaurering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Föreningen har skrivit ett förnyat nyttjanderättsavtal för Lauter vaktstuga med markägaren Mathias Peterson. Avtalet löper 10 år från och med 1/1-2011.

FÄRÖ MUSEUM

Bakgrund

År 2007 donerade Barbro och Hugo Karlsson hela den omfattande samlingen av föremål och fotografier från Mölnor museum till Färö Hembygdsförening. Det materialet bildar nu tillsammans med Hembygdsföreningens egna samlingar en god grund för ett framtida kulturhistoriskt museum på Färö. Redan idag har fotosamlingen från Mölnor museum

varit av stor betydelse för det stora forskningsprojekt som mellan åren 1994 och 2007 har genomförts av Färö bokkommitté. Forskningsprojektet har resulterat i tre fantastiska böcker om Färö och Färöborna: FärÖ Den egensinniga ön (2001), FärÖ Bebyggt land (2004) och FärÖ Människorna på ön (2007), samtliga utgivna på Färö hembygdsföreningens förlag. Ett omfattande digitaliseringsarbete av alla foton, tidningsartiklar m.m. har även påbörjats av Lasse Kallander.

För att utreda förutsättningarna för ett Färö Museum sökte Färö Hembygdsförening medel av Leader Gotland och detta beviljades den 25 juni 2009. Projektperioden kom att omfatta tiden mellan den 1 juli 2009 och den 30 maj 2010. Till projektledare utsåg Hembygdsföreningen Majvor Östergren. Syftet med projektet var att undersöka förutsättningarna, praktiskt och ekonomiskt, för att skapa ett kulturhistoriskt museum på Färö. Syftet var också att utreda möjligheterna för att säkerställa driften av detta museum långsiktigt. Förstudien skulle även bilda underlag för steg 2 i projektet, dvs. att förverkliga planerna på ett kulturhistoriskt museum på Färö. Projektet har genomförts med en inledande huvuddel som omfattat insamling av material och synpunkter, främst under hösten 2009 och vintern 2009/2010 och därefter sammanställning och slutrapport.

Den mest betydelsefulla delen i förundersökningen är den enkät som under oktober-december 2009 skickades ut till Färös hushåll.

Ca 40 % av de tillfrågade besvarade enkäten som gav några tydliga svar:

- 91,5 % vill ha ett kulturhistoriskt museum på Färö och 77 % vill att detta skall samlokaliseras med Bergmancentret i den f.d. Västra skolan.

- Glädjande är även att ca hälften av de som svarat kan tänka sig att jobba ideellt i mu-

seet. Projektet kommer att kräva mycket arbete så alla insatser, stora som små, kommer att behövas.

Projektledaren gjorde ett antal intervjuer med olika personer representerande företag, organisationer och myndigheter. De flesta av dem pekade på betydelsen av en samlokalisering av Färö Museum och Bergmancentret kanske framförallt för att lokalt förankra Centret men även för att kunna dela arbetet med administration och drift. Läs hela slutrapporten på föreningens hemsida.

Projektets nuvarande status

Styrelsen för Färö Hembygdsförening och representanter för arbetsgruppen ur Stiftelsen Bergmancenter på Färö hade ett inledande möte den 17 augusti. Då bestämdes att vi tillsammans skulle bilda en gemensam arbetsgrupp som bl.a. skall arbeta med användningen av lokalerna. Representanter för Hembygdsföreningen i den gemensamma arbetsgruppen är Sabine Sten och Johan Aronsson och för Stiftelsen Bergmancenter på Färö David Kollnert och Monica Kahlström.

Arbetsgruppen hade sitt första möte den 3 november för att börja arbetet med samlokaliseringen. Även Majvor Östergren deltog som sakkunnig vad gäller förundersökningen för Färö Museum. Sabine redogjorde för bakgrund och underlag vad gäller Färö Museum och David för Bergmancentret. Han redogjorde Bergmancentrets intentioner att till sommaren ha både egna och gemensamma verksamheter i lokalerna. Detta är även Färö Museums målsättning. Vi diskuterade den befintliga byggnadens möjligheter och utnyttjandet av lokalerna. Alla är överens om att en tydlig entré med reception/kassa och shop måste iordningställas/byggas oavsett vad som i framtiden skall hända med byggnaden. Entrén utgör det första intrycket och den naturliga samlingspunkten och behö-

ver prioriteras. Nivåskillnaden mellan den äldre och den nyare delen i byggnaden måste också åtgärdas vad gäller handikappanpassning. Övriga åtgärder i byggnaden kommer inledningsvis att begränsas till målning. Vad gäller uppdelningen av lokalerna så är både Färö Museum och Bergmancentret inne på samma linje vilken just nu är att Färö Museum får disponera ytor i den del som ligger närmast Förskolan. Vi diskuterade även de olika rollerna hyresvärd/hyresgäst samt finansiering och bemanning. Klart står att ideella krafter och frivilliga arbetsinsatser kommer att behövas och alla välkomnas att delta. Kontakta styrelsen om du är intresserad av en insats, stor som liten!

Kortsiktig målsättning

För att visa att Färö Hembygdsförening och Stiftelsen Bergmancenter på Färö har inlett ett samarbete i Färö f.d. skola (Västra skolan) så var båda organisationerna representerade i Västra skolan under Färönatta 2010. Vi fick då ta emot många intresserade besökare

som tog del av gamla fotografier och information om museiarbetet, samtalande med Lasse Kallander och köpte våra böcker. Vi har även, som sagt, tagit ett principbeslut om att ha verksamhet i gång i skolan sommaren 2011.

Innehåll i lokalerna

Förutom utställningsytor för de båda verksamheterna samt biograf/filmsal för i första hand Bergmancentret så är intentionen att även kunna erbjuda arkiv/bibliotek inklusive forskarsal samt museibutik och cafeteria. Vidare behöver vi ha reception/kassa samt kansli/kontor för administration.

Finansiering

Det finns idag ingen finansiering för projektet men bidrag kommer att sökas på bred front. Privata bidrag är naturligtvis väldigt välkomna och kan lämnas på Hembygdsföreningens plusgiro 18 60 13-9. Märk insättningen "Färö Museum".

DIGITALISERING AV BARBRO OCH HUGO KARLSSONS DONATION

Lasse Kallander har hittills scannat ca 1500 bilder. Den 13 mars var det samling i Församlingshemmet där Lasse Kallander presenterade sitt arbete med Hembygdsföreningens bilder. Färöborna var inbjudna för att hjälpa till att identifiera färöbor på gamla bilder. I oktober 2010 omfattar materialet 1580 stycken filer i tiff-format. Det ska tilläggas att det tillkommer ytterligare ca 500 filer i form av annat bildmaterial som medlemmar/Färöbor m.fl. av vänlighet ger föreningen tillgång till under "resans gång". Fortsätt med det!

Vi behöver din hjälp att identifiera Färöbor!
Lasse Kallander visar gamla bilder av Färöbor.
Foto. Sabine Sten.

Foto. Sabine Sten.

Fåröbor identifierar Fåröbor på gamla bilder.

Under året har Lasse Kallander först och främst arbetat med Lautergårdarna som varit ett ganska omfattande material. Vidare har Gåsemoragårdarna (Lilla och Stora) färdig-

ber hade Lasse och Gunilla Brogren många intressanta samtal med besökare varav några tog tillfället i akt och lämnade sina fotografier för inscanning. Foto. Sabine Sten.

VÅR HEMSIDA – www.farohembygdsforening.se

Vår sekreterare Johan Aronsson tog över ansvaret för hemsidan i maj 2010 och vi har nu möjlighet att snabbt uppdatera den med ny information och bilder vilket gör den mer intressant att besöka. Detta har märkts med stor tydlighet när vi studerar antalet besök. Jämfört med 2009 så har vi fördubblat antalet besök och ser man på juni, juli och augusti 2010 så var antalet besök över 700 per månad. I september 2010 passerade vi 800 besökare! Geografiskt sett så är de flesta besökarna från Sverige men även länder som USA, Nederländerna och Ryssland finns registrerade. För att kunna ge våra utländska besökare information så finns nu en flik där det ges en kort beskrivning av våra faciliteter och vårt arbete på engelska.

FÖRENINGEN FYRTILLSYN GOTLAND

Hembygdsföreningen tecknade köpeavtal 2009 med Sjöfartsverket att äga och förvalta fyrbyggnaden FÅRÖ NORSHOLM, belägen på Fårö Nors 1:1. Byggnaden saknar idag betydelse för handelssjöfarten och Fårö hembygdsförening har förklarat sig villig att överta byggnaden samt restaurera och bevara den för framtiden och fortsätta att driva den som fyr. Hembygdsföreningens styrelse ingår i styrelsen Föreningen Fyrtillsyn Gotland och ansvarar för Norsholmens fyr, vilket innebär bl.a. att de skall se till att fyren inte slocknar. Föreningen har haft fem möten under året. Fyrepresentanter för Fårö Hembygdsförening deltog i Radio Gotlands Maries kaffe den 5 februari. Trots dåligt väder under den internationella fyrdagen den 22 augusti så besöktes Fårö fyr av 650 intresserade besökare där John Nordberg och Börje Söderdahl berättade. Arbetsgruppen för Norsholmens fyr, John Nordberg, Ingvar Söderdahl och Börje Söderdahl, har fått tillstånd av Länsstyrelsen att köra inom fågelskyddsområdet Norsholmen under förbudstiden (15 mars-15 juli) i samband med eventuella justeringar.

FÄRÖ PUBLICERINGSFOND

Vid Hembygdsföreningens årsmöte 2009 bildades FärÖ Publiceringsfond som ska stödja utgivning/nyutgivning av litteratur om Färö, skönlitteratur såväl som facklitteratur. Från 2010 kan man söka medel från fonden. Två ansökningar har beviljats medel. Styrelsen arbetar med nyutgivning av en Färöbok, ett arbete som inte är slutfört i skrivande stund.

Styrelsens sammansättning under 2010: Gunilla Brogren, ordförande, Ingvar Larsson, sekreterare, Ingrid Nyström, kassör, samt Sabine Sten och Majvor Östergren.

Information om Publiceringsfonden finns på Färö Hembygdsföreningens hemsida.

Gunilla Brogren, ordförande

NATURVANDRING

Det var den tionde naturvandringen som Färö Hembygdsförening anordnat. Den leddes traditionellt av Herman Blom och Erik W. Ohlsson och företogs som brukligt söndagen efter midsommardagen.

Under de olika naturvandringarna har vi försökt att presentera Färös olika naturtyper

och vad intressant man kan finna där. Vi har bl.a. vandrat på flygsandsmarkerna på Skalasant, stranden vid Fitagarda, markerna invid Alnäsa och Marpes träsk och på torrängarna på Ryssnäs och Norsholmen.

Någon utpräglad alvarmark har vi dock inte tidigare besökt trots att Färö kan uppvisa

Vit fetknopp, gråfibbla och gräset fårsvingel. Den vita fetknoppen är värdväxt för den stora, vita, sällsynta apollofjärilen som man kan få se svärma över Färös alvarmarker i juni månad. Foto Erik W. Ohlsson

Luddvedeln känns igen på sina ludna blad. Den är sällsynt och finns i landet bara på ett par växtlokaler i Östergötland och en handfull på Gotland varav två på Fårö.

Foto Erik W. Ohlsson

några av världens bästa exempel på sådana marker. I år beslutade vi därför att efter en del rekognoseringar vandra på Alvarmarkerna norr om Västerträsk i Långhammars naturreservat.

Sommaren gav på grund av sin väderlek de allra bästa förutsättningar för ett givande studium. Den rikliga nederbörden i maj och juni hade fått hedarnas växter att frodas och den värme och torka som kom omkring midsommar hade ännu inte fått den att torka bort. Vid samlingsplatsen den 27 juni hade ett drygt 70-tal intresserade deltagare dykt upp så det var en stor skara som kunde hälsas välkomna med på den kilometerlånga promenaden.

Den inleddes med att Herman Blom gav en orientering om kalksten, kalkberg och alvarmarker, om de förutsättningar som denna natur ger och om dess klimat.

Det mest ursprungliga på alvaret är själva hällmarken, d.v.s. de kala kalkstensytorna. På dem har mycket lite hänt sedan de börjat sticka upp ur havet för tusentals år sedan.

Dock är hällarna inte helt i avsaknad av liv utan stenen är överdragen med frön helt opåverkade av sol och torka. Tidigt i april när fukten ännu finns kvar i marken och när vårsolen börjar skina passar de på att blomma under någon kort vecka, för att sedan snabbt sätta frö och i denna form överleva till nästa vår. Av naturliga skäl träffade vi under vandringen på dem bara i överblommat upptorkat tillstånd.

Blommade gjorde däremot en hel del andra av alvarets typiska växter. Krutbrännare, johannesnycklar och kattfötter var i slutet av sin blomning. I knopp var ännu stor kustruta och stenmalört, enligt många den förnämsta av alla brännvinskryddor. forts.

I blom träffade vi på samtliga nattviolarter, vit- och grönvit nattviol och den ej helt definerade nya arten skogs nattviol. Vitgul och stor fetknopp var alla utslagna liksom nickstiel, vildlin, flera fibblearter och brunört.

Dagens botaniska nöjdpunkt var flera fina blommande exemplar av den mycket sällsynta luddvedeln med endast en handfull växtlokaler i landet varav två på Färö. Skarpögda ornitologer fick vid vandringens början se en skymt av såväl brun kärnhök som kungsörn. På alvarmarken syntes och

hördes ljunpipare, storspov och vipa och nere vid det nyligen uppdämda Västerträsk vattenspegel sågs rödbena och strandskata.

De kulturintresserade hade möjlighet att bese de framgrävda lämningarna efter det medeltida Långhammars på Ängesbacken och den omtalade uppallade klangstenen, offersten eller tillämnad kutastain.

Efter ett par timmar var vi åter framme vid utgångspunkten där medhavda kaffekorgar avnjöts i det strålände solskenet.

Erik W. Ohlsson

KULTURVANDRING

Torsdagen den 5 augusti arrangerade Färö hembygdsförening den årliga kulturvandringen. Arkeologerna Sabine Sten (även

ordförande i föreningen) och Majvor Östergren ledde vandringen. Ca 30 personer samlades vid Bygdegården som var mötesplats.

Majvor Östergren och Sabine Sten leder årets kulturvandring. Foto: Gunnar Serrander.

Arabiskt silvermynt från mitten av 900-talet e. Kr. Foto: Gunnar Serrander

Med cykel eller bil gick färden sedan vidare mot Vingarden, som ligger avsidet en bra bit från allmänna vägar. Efter den regnrika våren och senare delen av sommaren var det en fördel att ha stövlar under vandringen.

Det första stoppet längs vägen var en skeppssättning strax öster om gårdarna vid Alnäsa. Skeppssättningen, som är en grav, ligger placerad ca 10 meter över havet. Den dateras till yngsta bronsålder, dvs. 500-600 före Kristus. Vid den tiden bestod Färö av ett flertal större och mindre öar. Dåtidens Färöbor levde i ett skärgårdslandskap, där fiske och jakt på säl och sjöfågel var basnäringar.

Framme vid Vingarden möttes vi av en grupp amatörarkeologer under ledning av Gunilla Nydolf och Leif Zerpe från Gotlands Museum. Arkeologerna har på Länsstyrelsens uppdrag startat en utgrävning av ett par husgrunder som inte är daterade och som därför inte är registrerade i fornminnesregistret. Nu hade man grävt fram stora delar av boningshusets grundmurar och dessutom tagit upp ett par provgropar i en intilliggande åker.

Arkeologerna berättade om platsen och de fynd som man gjort. Det rörde sig framför

allt om matrester i form av ben men även föremål som ljushållare och bultlås av järn samt förhistorisk och medeltida keramik. Sabine som även är osteolog kunde berätta att benen kommer från till exempel nötkreatur, lamm, tamhöns och fisk. Av allt att döma kan husen i Vingarden dateras till medeltid.

I närheten påträffades även ett arabiskt silvermynt. Myntet hör till en silverskatt med drygt 200 mynt som hittades redan 1893. Silverskatten dateras till efter 941.

Efter besöket på utgrävningsplatsen fortsatte vandringen ytterligare några hundra meter till en husgrund från äldre järnålder, dvs. tiden mellan Kristi födelse och ca 600. De som en gång bodde i husgrunden är förmodligen förfäderna till invånarna i den medeltida gården vid Vingarden.

Vandringen avslutades efter nära tre timmar. Som tack lämnade deltagarna ett frivilligt bidrag (sammanlagt 770 kr) till Hembygdsföreningens arbete för att inrätta ett Färö Museum.

Hembygdsföreningen har även haft ett samarbete med BARNKÖRVECKAN. En kväll guidade Majvor Östergren ett 25-tal barn och föräldrar i det vikingatida och medeltida kulturlandskapet vid Gamlehamn.

SOMMARFEST

Sjöräddningsmuseet i Ekeviken. Foto Johan Aronsson.

Trots att det under det gångna dygnet fallit 80 mm regn över Fårö så kunde Fårö Hembygdsförenings sommarfest hållas som

planerat söndagen den 25 juli i ett något blåsigt men omväxlande soligt väder.

Ett hundratal intresserade hade sökt sig till Sjöräddningsmuseet i Ekeviken där de möttes av musik framförd av Osborne Nyström och Inga Rimfors Ohlsson på fiol och Arne Silfvergren på dragspel. Ingrid Nyström hade anordnat ett stort bokbord där föreningens böcker såldes och Lennart Lindgren och Kerstin Blomberg sålde lotter till lotteriet.

Ordförande Sabine Sten hälsar välkommen!
Foto Johan Aronsson.

Klockan 13 inledde föreningens ordförande Sabine Sten med att hälsa alla välkomna och presentera programmet. Hon lämnade därefter över till Majvor Östergren som informerade om det arbete

hon gjort med förstudien för ett kulturhistoriskt museum på Fårö. Läs mer om detta på föreningens hemsida. Sabine Sten fortsatte med att avtacka Erik W. Ohlsson som under många år gjort stora insatser för föreningen bland annat som ordförande och sekreterare och som arrangör av de populära naturvandringarna.

Erik W. Ohlson bidrar inte bara med sina stora kunskaper om Fårö utan är också mycket generös. Tillsammans med sin fru Inga har de ställt sitt hem på Bondans till förfogande som fest- och utställningslokal.

Kören Fåröfröjd under ledning av Linnea Tibell sjöng visor med sommar- och Fårötema vid två tillfällen i programmet och

Erik W. Ohlson. Foto Johan Aronsson.

Inga Rimfors Ohlsson, Osborne Nyström och Arne Silvergren.
Foto Johan Aronsson.

Lennart Lindgren och Kerstin Blomberg förrättade dragning av lotterierna där fina priser lottades ut. Ingar Söderdahl berättade om sjöräddningsbåten och Erik W. Ohlsson berättade om Käutaboden och de olika fångstredskap som säljgarna använde.

Osborne Nyström, Inga Rimfors Ohlsson och Arne Silvergren hann med några melodier till innan festen så småningom avslutades.

FRILUFTSGUDSTJÄNST

Foto Johan Aronsson

Söndagen den 12 september hölls friluftsgudstjänst, i samarbete mellan Färö Hembygdsförening och Kyrkorådet på Färö, vid Nantens hus dit ett 40-tal besökare hade sökt sig. Föreningens sekreterare Johan Aronsson hälsade välkomna och lämnade sedan över till Färöprästen Agneta Söderdahl som tillsammans med kantor Birgit Sjöstedt Gahnfelt och solisten Cilla Lauterwik genomförde gudstjänsten. Efteråt samlades alla kring grillen, som Hembygdsföreningens Tage Olsson ordnat, för att njuta av medhavd varmkorv och kaffe i den milda sep-tembervinden.

FÅRÖNATTA

Årets Fårönatta hölls den 18 september. Föreningen hade verksamhet på Sjöräddningsmuseet och Käutaboden samt tillsammans med Stiftelsen Bergmancenter på Färö i blivande Bergmancentret/Färö Museum (f.d. Västra skolan) för att visa vårt nystartade samarbete. In-tresset var stort och be-sökarna många vilket var mycket glädjande.

Fullsatt parkering utanför Bergmancenter/Färö Museum. Det ruggiga septembervädret lockade in många i ljuset och värmen hos oss.

Försäljning vid det välfyllda bokbordet.

Skärmar med fotografier på kända och okända Färöbor. Glädjande var att vi lyckades sätta namn på ännu några förut okända. Information om arbetet med Färö Museum fanns också.

Lasse Kallander fanns på plats med sin gedigna databas innehållande fotografier, ekonomiska kartor, skifteskartor och kyrkböcker. Lasse är den som hjälper Hembygdsföreningen med det stora arbetet att digitalisera alla våra fotografier. Ett arbete som vi är mycket tacksamma för! Här diskuterar Lasse ett fotografi med Gunilla Brogren, ordförande i Färö Publiceringsfond.

Foton Färönatta, Johan Aronsson

HÖSTFESTEN

Foto Johan Aronsson

Fredagen den 5 november samlades närmare 85 medlemmar och inbjudna gäster till Höstfest i Bygdgården. Under samlingen underhölls gästerna av Osborne Nyström, Inga Rimfors Ohlsson och Staffan Hultemar på fiol samt Arne Silfvergren på dragspel.

Ordförande Sabine Sten inledde med att hälsa alla välkomna och utbringa välkomstskålen. Hon passade även på att inbjuda frivilliga att hjälpa till i det stora arbete som ligger framför Föreningen vad gäller uppbyggandet av Färö Museum tillsammans med

Foto Johan Aronsson

Bergmancentret i gamla Västra skolan. Styrelsen hade dukat upp en buffé med rökt lax från Kjell Janssons rökeri och kokt potatis från Färö-potatis samt hembakt limpa från Sylvis Döttrar som gästerna med nöje försåg sig av.

Dricku stod på borden och skålarna och snapsvisorna avlöste varandra under måltiden. Som avslutning på middagen bjöds hem-

Foto Johan Aronsson

lagad saffranspannkaka från Sylvis med sylt och grädde och då förrättades även dragning av de lotterier som Lennart Lindgren tidigare sålt. Lennart fick hjälp med dragning och uppläsning av lottnummer av två yngre deltagare och elva lyckliga vinnare kunde hämta sina vinster. Lotteriförsäljningen inbringade 4.000 kronor till föreningen. Osborne, Inga, Staffan och Arne hann med några melodier till innan kvällens underhållare Owe Ronström äntrade scenen. Owe, som till vardags är professor i etnologi vid Högskolan i Visby, inledde med att hänga av sig "arbetskavajen" på en stol och ikläda sig rollen som hängiven musiker. Han kåserade över människans nedärvda betende och längtan efter att utveckla sin kunskap, sitt kunskapande. Detta kunskapande uppnår man delvis genom att se på föremål på andra sätt än deras ursprungliga användningsområde. Owe började med att spela på några vanliga flöjter och häribland en dubbelflöjt. Sedan togs en vanlig kryckkäpp fram och efter diverse utläggningar runt käppen hade den förvandlats till en flöjt stämd i C-dur. Kunskapandet hade tagit ett steg framåt.

I rask takt spelade Owe därefter på balaljkor,

Kryckkäpp i C-dur. Foto Johan Aronsson

(varav en dessutom var en flöjt och blinkande tittskåp med speldosa), skedar, slevar, sin egen kropp och mycket känslösamt på vanlig fiol. Så kom en ny överraskning som imponerade publiken. En vanlig papperskorg och då framförallt plasten i plastpåsen blev ett instrument som frambringade en näktergals toner. Applåder följde naturligtvis. Slutligen framfördes ett stycke på en mycket trött fiol med inbyggt munspel och som Grande final så delades fiolen och ut välldde färgglada pappersblommor. En succé för kunskapandet! Owe tackades för underhållningen av ordförande som även avslutade samvaron med att tacka gästerna för kvällens trevliga samankomst.

Balalajkaflöjt med tittskåp.
Foto Johan Aronsson

GRAVANDEN PÅ FÄRÖ

Vad vore fågellivet på Färö utan den livfulla och färgglada gravanden? Den har en given plats bland öns karaktärsfåglar. I den äldre ornitologiska litteraturen finner man också namn som gravgås, brandgås, brudgås och ringgås. På Gotland kallades den allmänt för jugås. Det där med gås är ju inte så tokigt eftersom den mer liknar en gås än en and. På Gotland skrivs/uttalas den också gjaugas, jaugas, liugiäs och ljaugas.

De flesta gravänderna anländer till Färö i april. Vid gynnsamma väderleksförhållanden kan enstaka fåglar dyka upp redan i februari-mars. Senare på våren, då alla fåglar anlant, ser man dem strängt taget överallt längs kusten, i träsken och ofta också uppe på land bl.a har jag noterat 16 stycken på en åker intill Limmormyr den 21 maj 1996, 13 st på en åker vid Dämbo 28/4 2002 och 14 st på ängarna vid Stora Gasmora 29/4 2002.

Favoritstillhåll är annars långgrunda havsvikar som Varpet, Bohakasandet, Alnäsavik, Kyrkviken och Moravik. Där brukar många fåglar samlas för gravanden älskar att vada

och söka föda på grunda vatten. Det är en förutsättning för att den skall trivas riktigt. Exempel på ansamlingar under våren och försommaren: 30 st Varpet den 24 maj 1995, 30 st Moravik den 15 april 2004 och 32 st Alnäsavik 1 juni 2006. Gravanden uppträder under häckningstiden för det mesta parvis. Enstaka oparade fåglar ser man inte lika ofta. På Färö är gravanden något av en husand. Den håller gärna till vid gårdarna och är inte på långa vägar lika skygg som den ungefär lika vanliga grågäsen. Man kan komma den ganska nära.

På Färö har gravanden att döma varit fåtaligt förekommande från slutet av 1800-talet och fram till mitten av 1900-talet. Den har därefter ökat starkt. "Häcker ej sällsynt" skriver folkskolläraren och ornitologen Sigfrid Durango 1938. Lotsen och ornitologen Haldur Vigsten anger i sina anteckningar från 1940-talet den "som sparsamt häckande över hela ön" men noterade 1952 att den "visade någon ökning beträffande kusten runt Färö."

Gravanden kan numer betecknas som all-

Paret gravand söker föda i det grunda vattnet. Bohakasandet den 3 juni 2010.

mänt förekommande på ön där den torde häcka med omkring 250 par. På sensommaren och hösten flockas gravänderna före avfärden söderöver. De gamla fåglarna lämnar Färö och Gotland i juli-augusti medan ungfåglaerna ger sig av något senare. I Hyluvik såg jag den 14 augusti 2003 en samlad flock på omkring 20 stycken bestående av mest ungfåglar. Gravänderna övervintrar till största del längs Atlantkusten från Danmark ned till England och Frankrike.

Gravandens tidigare historia är till stor del hölj d i dunkel. Den fanns i bl a Stockholms skärgård på 1700-talet men var där som nu ganska ovanlig. I Skåne fanns den rätt allmänt på 1800-talet varifrån den spred sig norrut längs Västkusten och österut till Blekinge, Öland och Gotland och vidare upp längs östersjökusten till Stockholms skärgård och det är ungefär den utbredning ar-

ten fortfarande har i landet. På Gotland var den en inte alltför ovanlig fågel i slutet av 1800-talet men minskade till följd av intensiv jakt. Den har därefter succesivt kommit tillbaka.

R. Horn skriver i Svenska Jägarförbundets Nya Tidskrift 1883 betr förekomsten på Gotland: "Grafanden, här kallad Jugås, häckar litet hvarstades, men är ändock icke talrikt förekommande." H. Hasselgren anger i sin bok Gotlands fåglar från 1909 den som "Talrik, häckande", vilket troligen bara gällde storlandets östra och södra kuster. På Gotland inkl Färö beräknades gravanden 1981 häcka med 1 200 par och på 1990-talet med 1 500 par. Den långsiktiga trenden för landet som helhet är att gravanden återigen håller på att minska dock troligen inte så mycket av jakt som av andra skäl.

Text och foto: Berndt Lundin

TACK

Styrelsen vill tacka alla företagare och privatpersoner på ön som sponsrat de fina vinstlotterna till sommar- och höstfesten: Anders Ruthström, Broänge Gårdsbutik, Bungemuseet, Carlssons restaurang, Ebbas Mat och Kaffe, Ebbes, Erik W. Ohlsson, Friggars Krog, ICA Färö, Lauters Bar & Café, Sudersands Semesterby, Sudersands strandcafé, Sylvis döttrars Hembageri och Café, och Vinor krog. Lotteriförsäljningen på festerna inbringade totalt 8.000 kronor.

Ett mycket stort tack till Majvor Östergren för det utmärkta arbetet med förstudien för Färö

Museum. Ett arbete som nu utgör grunden för fortsatt arbete med Museet.

Hembygdsföreningen vill tacka Erik W. Ohlsson och Herman Blom som ansvarade för Naturvandringen, Sabine Sten och Majvor Östergren som ansvarade för Kulturvandringen och till Majvor Östergren som guidade barn och föräldrar vid Gamlehamn under Barnkörveckan. Tack till alla guider som arbetade i sommar vid Sjöräddningsmuseet.

Hembygdsföreningen vill ge ett stort Tack till Jan Sundstöm som berättade om Färökonst och Kerstin Blomberg som berättade om Färö, emigration och båtflyktingar i Bygdegården. Tack till Elsa Mohlins dödsbo för kompressortankdelar som tillhört Holms fyr. Tack till Arne Finnberg, Endre och Kåre Olsson, Tofta för hjälpen och för klockorna till Nantens hus. Tack till dem som deltog i fagningen vid Mölnarve och till Annica Ewing som hjälpte oss med hemsidan fram till maj 2010 då vi tog över ansvaret. Tack till Ragnar Aronsson som hjälpt oss med utdelning av enkäten och senare sammanställningen av densamma samt informationen om Färö Museum. Tack till kören Färöfröjd som under ledning av dåvarande församlingsmusikern Linnea Tibell underhöll vid Sommarfesten och tack till Färö församling med prästen Agneta Söderdahl och kantor Birgit Sjöstedt Gahnfelt samt solisten Cilla Lauterwik för en lyckad friluftsgudstjänst vid Nantens hus. Tack till Owe Ronström som vid Höstfesten käserade över människans ständiga jakt på kunskap och som spelade på både vanliga och ovanliga instrument som kryckkäpp och plastpåse. Tack till våra duktiga arbetsgrupper inom Föreningen som leder och genomför våra olika arbeten och projekt.

Tack till alla frivilliga insatser under året som ger ett välkommet tillskott i kassan. Ett mycket stort tack till Marita Huzelius som gör layouten till Medlemsskriften. Styrelsen vill framföra ett Stort Tack för de Minnesgåvor som skänkts till Hembygdsföreningen under året. De är ett kärt tillskott till föreningens verksamhet och vi skall göra vårt bästa för att hedra minnet av de bortgångna.

Försäljningen av Färöböckerna fortsätter
Försäljningen av de tre Färöböckerna – FärÖ Den egensinniga ön utgiven 2001, FärÖ Bebyggd land utgiven 2004 och FärÖ Människorna på ön utgiven 2007 har fortsatt under året. Per 10 november har under 2010 sålts 50 ex. av del 1, 102 av del 2 och 62 av del 3. Summa 214 böcker.

På de två marknadsdagarna under sommaren och sommarfesten såldes 103 böcker. Återförsäljare på Färö har varit ICA Nära och Infocentret. På "Storlandet" Bokia, Länsmuseet och Bungehallen. Via nätet har vi levererat 17 böcker till 6 adresser. Resterande försäljning har skett direkt från lagret på Mölnarve.

Vid köp av böckerna genom Färö Hembygdsförening gäller följande priser:

Del 1 och 2 390:-/st. vardera

Del 3 450:-/st.

Paketpriser:

Del 1+2 650:-

Del 1+3 750:-

Del 2+3 700:-

Del 1+2+3 1.000:-

Vid sändning tillkommer frakt.

Köp/beställning sker hos Ingrid Nyström,
Färö Mölnor 2203, 624 66 Färö
E-post: ion_molnor@hotmail.com

Omslagsbilder: Johan Aronsson.

Layout: Marita Huzelius, november 2010.

OBS! HÖSTFEST

Boka i almanackan redan nu, fredag 4 november 2011.

EFTERLYSNING

Ni som vill ställa upp i Hembygdsföreningens arbete hålla föredrag, vandringar i naturen m.m. hör av er till styrelsen. Med hjälp av alla intresserade blir föreningen ännu mer synlig och utbudet av aktiviteter blir större.

FÅRÖ HEMBYGDSFÖRENING

Sabine Sten (Ordförande)
Simunds Färö 3889, 624 67 FÅRÖ.
Tel. 0498-22 34 10, Pg. 18 60 13 - 9
www.farohembygdsforening.se

